

Ladislav
Vrchovský

STARÁ FOTOGRAFIE

Strhující příběh
podle skutečných událostí

COSMOPOLIS

Ladislav Vrchovský

STARÁ FOTOGRAFIE

Strhující příběh
podle skutečných událostí

Obsah

Předmluva	6
Prolog	9
ČÁST PRVNÍ	
Věrní zůstaneme	11
ČÁST DRUHÁ	
Válka skončila, boj pokračuje	187
ČÁST TŘETÍ	
Stará fotografie	227

Předmluva

Co je to národ? Národ je společenství lidí, kteří se ztotožňují s územím, jazykem, rasou a zvyklostmi a obvykle tvoří město nebo zemi. Slovo národ pochází z latinského *nātio* (odvozené z *nāscor* – aby se narodilo), což by mohlo znamenat narození, lidi (v etnickém slova smyslu), druh nebo třídu. Národ je charakterizován kulturní, sociální, historickou a politickou identitou lidu. (zdroj: *Encyclopedia Titanica*)

Samotné slovo národ se v době, ve které žijeme, stalo předmětem zneužívání nejrůznějších politických sil, většinou extremistických, nacionalistických, vedených zejména nenávistí, xenofobií a rasovými předsudky. I v naší zemi, demokratické České republice, takové v politickém spektru najdeme. Známa jsou jejich hesla: Nic než národ! Čechy Čechům! Za národní stát! A mohli bychom pokračovat... Všem těmto silám uniká, že národní stát, státní útvar založený na národnostním principu, je nejen anachronismus, ale také historicky nepodložený požadavek.

Prezident T. G. Masaryk ve své *Světové revoluci* (Orbis, Praha 1925) píše: „Státy nynější vznikly v době, kdy národnost nehrála přímou politickou roli. Teprve v době nové princip národnostní se stal státotvorným.“

Zrůdné prosazování a uplatňování národnostního principu dobře známe pod pojmem „etnické čištění“. Na tomto principu byla vystavěna idea Hitlerovy Velkoněmecké říše. Německý nacionalismus a fašismus přinesl druhou světovou válku. Bohužel za pomoci demokratických mocností, které v roce 1938 v Mnichově selhaly a umožnily hitlerovskému Německu rozpoutat zatím největší tragédii lidstva.

Československá první republika byla v letech 1937–1939 velkou překážkou v realizaci Hitlerových dobovačných myšlenek.

Byl to stát průmyslově vyspělý, sice mnohonárodnostní, ale bez projevů ničivého nacionalismu – ten přinesly až politické síly a vlivy Německa, Polska a také Maďarska. Byl to stát s dobře organizovanou armádou, budovanou k obraně vlasti. S armádou, které velelo mnoho vynikajících velitelů, od nejnižších hodností až po ty nejvyšší – generálské.

Československá armáda v roce 1938, v čase mnichovské konference, která přinesla zradu československých spojenců, byla navzdory mezinárodnímu diktátu nařizujícímu odevzdat Hitlerovi pohraniční území odhodlána o toto území bojovat.

Tato kniha není rozpravou nad tím, co by ozbrojený odpor proti výsledkům mnichovského diktátu přinesl. Je pouze připomenutím hrdinství těch, kteří – byť odzbrojeni a posláni v demobilizaci v roce 1938 domů – nevzdali boj za zachování národa ohroženého etnickými čistkami, boj za zachování státního celku vystavěného na mírovém soužití a bratrství Čechů, Slováků, Moravanů, Slezanů, Rusínů, Poláků, Ukrajinců a dalších národností a etnik. Ti všichni považovali Československo za svoji vlast.

Čest jejich památce!

Motto

*Dějinné vědomí, jež charakterizuje současného člověka,
je privilegium – a možná i břemeno.*

Hans-Georg Gadamer

Prolog

Čekal jsem to, a přece jsem strašně překvapen. Je konec Československa. Přestal jsem být svobodným občanem. Občanem svobodného státu. Ještě před třemi dny, kdy se generál Homola rozhodl vzít moc do svých rukou, jsem věřil, že alespoň nyní budeme bránit to, co nám z vlasti zbylo. Vždyť jsme tak přísahali! Bohužel, splnili jsme jen část přísahy, totiž že budeme poslušni prezidenta a vlády jím ustavené. Tu druhou část, v níž se praví, že vojska svá neopustíme a budeme se až do konce bránit tak, jak nám káže mužná čest a vědomí povinností občanských, jsme zapomněli. Páni nahoře požádali Hitlera o protektorát. Inu, mohou se dnes vymlouvat na to, že páni před nimi dobrovolně vydali Němcům naše pohraničí, takže nic jiného nezbývá než se vzdát.

Ani brečet nemohu, jsem úplně ztuhlý lítostí, vztekem a hanbou... Naposledy zdravím vlajku, která mi byla symbolem svobody. Pak velitel pluku nařizuje, abychom již na opascích nenosili pistole...

Ano, jsem bývalý štábní kapitán, který se vycvičil ve vojenském řemesle na útraty spoluobčanů, aby mohl bránit vlast odborně... a teď o vlast přicházím a zůstávám naživu. Páni nahoře mi nedali ani možnost pro vlast umřít.

Otto Wagner: S cizineckou legií proti Rommelovi

ČÁST PRVNÍ

VĚRNÍ ZŮSTANEME

Šťastné přistání

„Co to dělá? Ta zatačka je moc prudká! Vždyť ho to může hodit do vývrtky! Ten Franta je blázen! Tohle skončí špatně,“ vykřikl instruktor bezmotorového létání na letišti poblíž Prostějova při pohledu na kluzák prudce zahýbající k přistávací ploše.

Z budovy řídicí věže vyběhl další muž. „Kdo to je?“ volal při pohledu na kluzák.

„Franta! Franta Příborský,“ odpověděl instruktor.

Pilot však bez problémů vyrovnal let a v pořádku přistál. Z kabiny vyskočil na travnatou plochu zalitou ještě silně hřejícím zářijovým sluncem mladý muž. Oba, instruktor i zástupce správce letiště, mu šli vstříc.

„Cos to tam vyváděl?“ zeptal se instruktor.

Jednadvacetiletý mladík František Příborský si na létání v tak krásném počasí, jaké panovalo na začátku září 1938 vyprosil den volna od svého zaměstnavatele, aby se mohl věnovat svému největšímu koníčku, sportovnímu plachtařství. Divil se: „Co máš na mysli?“

„Přece tu zatačku! Vždyť jsi mohl dopadnout na čumák!“

„Já a na čumák? To si děláš prdel?“

„Já to viděl taky. Sakra, chlape, to letadlo není tvoje! Co kdybys ho rozbil?“

„A stalo se něco? Proč tak vyvádíte?“ ptal se dotčeně Příborský.

„Protože se ti to jednou vymkne z ruky, a nejen že rozbiješ stroj, ale zabiješ se!“ odpověděl mu rázně instruktor.

„No a co? Je to můj život,“ odsekl mu Příborský.

„A naše letadlo. Takže příště už nic takového nechci vidět! Nebo jsi tady skončil!“ uzavřel debatu zástupce správce letiště.

„Od jara už to stejně nebudu potřebovat. Nastoupím k armádě, udělám si pilotní zkoušky a dostanu se k letcům,“ prozradil své plány mladý plachtař.

„Ty půjdeš na vojnu?“

„Jo. Na prezenční službu. Už dokonce vím, kam s největší pravděpodobností nastoupím, což mě ale právě sere. Chtěl jsem někam na vojenské letiště, jenže na vojenské správě mi řekli, že narukuju k 6. pěšímu pluku generála Janina do Lipníka nad Bečvou.“

„Ale to je kousek odtud! Tak si sem tam zařídiš volno a budeš létat dál u nás,“ konejšil ho instruktor.

„Jo, jestli ještě bude naživu, podle toho, co jsem viděl,“ poznamenal odcházející správce, aniž by se otočil.

Vesničanům nic neujde

Na dvoře statku rodiny Machalů v malé podhorské vesnici Jašiňov nedaleko Vsetína s prstem levé ruky na rtech a namířeným ukazováčkem druhé ruky upozorňovala manželka majitele statku, svého muže, na dění na cestě před statkem. Pavel Machala, přibližně padesátiletý muž podsadité postavy, udělal pár kroků dopředu, aby viděl, co jeho ženu tak zaujalo.

Několik metrů stranou od otevřené brány statku stála dvojice mladých lidí. Mladík nakloněný k dívce jí něco ukazoval v jakési knížce.

Machala se otočil k ženě, krčil rameny a nechápavě vrtěl hlavou. Machalová přešla k němu a potichu povídala: „Víš, kdo to je? Nejmladší Bednářová. Helenka. A ten kluk, to je Jarda Křečků.“

„No a co?“ ptal se udiveně Machala.

„Včera jsem ji viděla tamhle nahoře pod lesem s Bédou Zárubovým. Je to rajda!“

„Ale no tak! Takhle nemluv. Helenka je hodné děvče. Cos viděla? Dělalí tam něco pohoršení, u toho lesa?“

„No to zrovna ne, ale bůh ví, co dělali, když jsem je neviděla.“

„Prosím tě, nech toho. Také jsme byli mladí. Všude pořád něco vidíš. Raději mně pojď pomoci, potřebuju spravit zlomenou žebřinu u žebřiňáku.“

Neblahé tušení generála Homoly

Divizní generál Bedřich Homola, velitel československého VII. armádního sboru se sídlem v Banské Bystrici, svolal 19. září 1938 mimořádnou poradu velitelského štábu.

„Podle posledních zpráv z Prahy se musíme připravit na možnou nutnost ubytování záloh. Pane majore, jak velká je v této chvíli volná ubytovací kapacita?“ zeptal se Homola velitele týlových jednotek majora Tokára.

„Takých tristo mužov by sa dalo umiestniť vnútri v budovách každého pluku, ale vždy je možnosť postaviť ubytovacie stany, a to potom máme kapacitu podľa potreby,“ odpoveděl major Tokár, téměř šedesátiletý bývalý československý legionář slovenské národnosti.

„Výborně,“ s viditelným uspokojením odpověděl velitel pluku. „Podle posledních informací z Prahy totiž vláda a prezident Beneš uvažují o mobilizaci.“

„To je dobre, Maďarom je treba pohroziť,“ reagoval poté, co mu bylo uděleno povolení promluvit, major Tokár.

O slovo se přihlásil další člen štábu: „Nejen Maďarům. Já mám rodiče ve vesnici poblíž Nového Boru, to je nedaleko České Lípy. K hranici s Německem je to pár kilometrů. Kdybyste věděli, jak tam vyvádějí místní Němci! Henleinovci! Chtěli by posunout hranice, aby byli u Hitlera v Německu! Stěžují si na útlak českých úřadů a místních Čechů! Prosím vás, jaký útlak.“

Jsou to spíše právě oni, co napadají místní Čechy. Právě především mi přišel dopis od rodičů. V místní hospodě byla rvačka mezi Čechy a Němci. A kdo myslíte, že začal? Němci!“

„Tohle může skončit velice špatně. Hitler už delší dobu mluví o národnostním útlaku ze strany Čechů vůči občanům německé národnosti žijícím na území Sudet. Sudetoněmecká strana už má několik let autonomii jako hlavní bod svého politického programu. Jsem přesvědčen, že Praha uvažuje o mobilizaci právě z těchto důvodů,“ reagoval generál Homola.

zdroj: Vojenský ústřední archiv

*generál
Bedřich Homola*

„Len ať si čosi začnú, veď my jim ukážeme! Len by bolo treba viacero takých bunkrov, čo sú na severu a u západných hraníc republiky s Nemeckom. Také keby boli aj u hraníc s Maďarskom,“ poznamenal major Tokár.

„Diplomatické řešení je vždy lepší než vojenské,“ uklidňoval rozrušené důstojníky generál Homola.

Mobilizace

„Co se to děje? Všude je plno lidí a volají demisi, demisi!“ příběhla 22. září odpoledne k majoru Karlu Kopeckému, důstojníkovi hlavního štábu armády v Praze, po návratu z nákupu jeho manželka Jolana.

„Poslouchám rádio. Vláda přistoupila na odstoupení pohraničních území Německu. Lidé s tím nesouhlasí.“

„A co teď bude?“

„Těžko říct. Zaslechl jsem něco o mobilizaci.“

Druhého dne Karel Kopecký odemykal dveře z chodby do předsíně bytu, ve kterém bydlel se svou ženou a ani ne dvouletým synem Jaroslavem, se slovy: „Jolanko, jste doma?“

„Karle, co tu děláš, přece máš být ještě v práci,“ vyšla mu vstříc manželka a dodala: „Tiše, Jareček ještě spí.“

„Musím okamžitě odjet do Račic u Vyškova. Hlavní velitelství se tam stěhuje. Je vyhlášena mobilizace.“

„Mobilizace? To bude válka?“

„Doufám, že ne. Je to jen gesto, aby si Hitler uvědomil, že se jen tak nedáme. Armáda má k dnešnímu dni včetně záloh něco přes jeden a půl milionu vojáků. Jsme dobře vyzbrojeni, kromě ručních zbraní máme 469 tanků, 568 bojových letadel. A bojová morálka je skvělá.“

„Ale proč musíš odjet? Co bude s námi?“

„Co by bylo? Zůstanete tady, za pár dnů bude po všem. Naši spojenci se za nás postaví a Hitler utře hubu.“

Kopecký netušil, jak prorocká slova právě pronesl. Ano, za pár dnů bude po všem. Ale nebude to Hitler, kdo utře hubu.

„Musím do Račic, kde dostanu instrukce k další inspekci příhraničního opevnění. Tentokrát už bude plně obsazeno vojskem a já musím zjistit, jak to tam všude vypadá. Jsem si jistý, že vojáci jsou odhodláni hranice ubránit.“

„Když jsi byl před čtrnácti dny na Opavsku na té kontrole stavby opevnění u hranic, říkal jsi, že ještě není všechno hotovo.“

„To bylo před čtrnácti dny. Ale všude probíhaly poslední nutné práce. Projedu jen část hraničního opevnění, je nás více, kteří máme takový úkol. Pak podám hlášení a přijedu domů. Neboj se, opravdu to nebude trvat dlouho.“

Netrvalo to ani týden. V Mnichově se sešli představitelé Německa, Francie, Británie a Itálie a rozhodli o podstoupení československého pohraničí Německu. Vláda s prezidentem Benešem přes odpor armádních špiček a některých členů vlády 30. září mnichovský diktát přijala.

Demobilizace

„Pane prezidente, promiňte, omlouvám se, ale to snad nemyslíte vážně!“ skoro vykřikl armádní generál Ludvík Krejčí, náčelník hlavního štábu branné moci, nejvýše postavený důstojník československé armády, podléhající pouze prezidentovi. „Demobilizace? Poté, co mobilizace proběhla na jedničku a bojová morálka vojska je na nejvyšší možné úrovni?“

„Ludvíku, k čemu nám bude vynikající bojová morálka, když se na nás vrhne ta strašlivá přesila německých vojsk? Vždyť by to byl masakr!“

„Pane prezidente, přeceňujete Hitlerovu přesilu. Ale i kdyby byla faktická, podívejte se na Habešany v pětatřicátém! Bránili se proti Mussolinimu tři měsíce. Přitom výzbroj tehdejší habešské armády s dnešní naší armádou vůbec nelze srovnávat. Vydržíme mnohem déle než tři měsíce. Hitlerovi dojdou síly.“

„To je příliš optimistický názor. Hitlerovo letectvo nás srovná se zemí!“

„Pane prezidente! V této chvíli je ve zbrani jeden a čtvrt milionu našich vojáků a důstojníků, odhodlaných za vlast a národ položit své životy! Všichni poslechnou a vykonají jakýkoliv rozkaz k boji, ale obávám se, že rozkaz nebojovat budou považovat za zradu! Zradu ze strany naší, kteří ten rozkaz vydáme. Obávám se, že budou bojovat na vlastní pěst, odmítnou opustit svá místa. A neorganizovaný odpor povede k velkému masakru našich řad. Uvědomte si, že jsou odhodláni k hrdinskému boji!“

„Pane generále! Odmítám vést národ na jatka kvůli nějakému prázdnému hrdinství!“ vyskočil ze svého křesla prezident Beneš.

Generál Krejčí také vstal. „Hrdinství je prázdné? Možná pro vás. Pro nás, kteří jsme přísahali věrnost vlasti a národu, nejde o hrdinství, na to nikdo nemyslí. Jde o splnění slibu, slibu nejvyššího, za jehož naplnění stojí položit životy. Ale uvědomte si, pane prezidente, že máme jednu z nejlépe vyzbrojených armád v Evropě, máme téměř dokončena pohraniční opevnění, která jsou velkou obrannou hrází. Útočné operace stojí mnohokrát více sil, střeliva, energie a všeho ostatního než dobře organizovaná obrana. My můžeme bojovat – a vůbec nejsme dopředu odsouzení k porážce. Navíc máme přece spojení!“

„Ti jsou stále přesvědčení, že Československo nemělo po první válce vůbec vzniknout. Vyčítají si, že vůbec šli do války kvůli nějakému Srbsku. Do války, která přinesla miliony mrtvých. A teď se obávají další války, kterou by měli pomoci rozpoutat kvůli nám,“ zdrceně pronesl Beneš.

Generál pohlédl na svého nejvyššího velitele. Viděl však jen bezradného, zlomeného muže, který se cítil být zrazen a opuštěn.

Zoufalý prezident Edvard Beneš nevyslyšel naléhání nejvyššího velitele armády, ani naléhání mnoha dalších generálů,

odhodlaných stejně jako řadoví vojáci k boji. Demobilizace byla vyhlášena. V Berlíně si navýsost spokojený Adolf Hitler s nadšením mnul ruce. Do klína mu spadlo vítězství, kterým si do poslední chvíle nebyl jistý. Plánům na dobytí Evropy, které zatím choval ve své mysli, už nestálo nic v cestě. Teď se soustředíme na Francii,“ pomyslel si.

Rozhodnutí Karla Kopeckého

„Stahujeme se z opevnění. Odevzdáváme území Sudet Hitlerovi bez boje. Proč jsme ta opevnění budovali? Nezůstanu v armádě už ani den. Mám možnost přejít k soudní stráží. A také to udělám. V Českých Budějovicích hledají člověka na místo zástupce ředitele české věznice a velitele soudní stráže, přihlásím se!“ oznámil Kopecký manželce.

„Ty chceš odejít z armády? A z Prahy do Budějovic?“

„A proč ne? Tohle už není armáda, ve které jsem přísahal věrnost národu. A proč ne do Budějovic? Když jsme tam byli v šestatřicátém na výletě, líbilo se ti to velké náměstí s kašnou i soutok řek Vltavy a Malše.“

„Ty myslíš, že to místo dostaneš?“

„Mám podporu z vyšších míst. Buď klidná.“

Propuštění Františka Příborského

František Příborský nastoupil vojenskou prezenční službu, na kterou se tolik těšil, 2. března 1939.

„Frantíku, buď na sebe opatrný, doba je zlá, všichni mluví o válce, a ty rukuješ na vojnu. Mám o tebe veliký strach,“ loučila se matka Příborská se synem na náměstí v Bouzově.

Nahoře na kopci se nad nimi tyčil hrad s popraškem sněhu na střechách. František matku objal a přitiskl její hlavu k hrudi. Přes její šedivé vlasy se zadíval na krásnou scenérii zalitou slunečním světlem. Usmál se a řekl: „Neboj, mami, nic se mi nestane. Spíš dávej ty pozor na tátu, ten to potřebuje víc než já.“

Františkovův otec bojoval s vážným plicním onemocněním, lékaři si stále nebyli jistí, zda jde o následky těžkého zápalu plic, nebo o projevy začínající tuberkulózy. Navíc od mládí trpěl astmatem.

„Já vím, neboj se, dám na tátu pozor.“ Udělala synovi na čele křížek a políbila ho. „Tak sbohem. A piš!“ tiskla Františkovi ruku, ještě když už stál na schůdcích autobusu, odvázejícího brance k nástupům do kasáren.

„Ahoj, já jsem Petr, Vyhlídal Petr,“ podával Příborskému ruku mladík, ke kterému si v autobuse František přisedl. Když ale viděl, že Příborský přes okno mává matce na rozloučenou, řekl: „Nechceš si sednout k oknu? Mně je jedno, jestli sedím u okna, nebo u uličky.“

„Franta Příborský, ahoj, ne, děkuju, jen tam zůstaň, já si alespoň do uličky budu moct natáhnout nohy. To je máma, ale stejně už za chvíli pojedeme.“

Měl pravdu, řidič nastartoval autobus a ten se dal do pohybu. František nakloněný přes Petra k oknu ještě jednou zamával matce na rozloučenou a posadil se.

„Co myslíš, budeme někdy nasazeni proti Němcům?“ ptal se Petr Františka.

„Netuším. Ale rukujeme k československému vojsku, tak doufám, že budeme, když bude třeba, bojovat s každým nepřítelem.“

Ani jeden z nich netušil, že v armádě, ke které za několik hodin nastoupí do hodnosti vojína, což je, jak jim řekl při

nástupu jejich první vojenský velitel, víc než civilista, nebudou déle než něco přes tři týdny. Nestačili se ani pořádně seznámit s náležitostmi vojenského života, neboť po dvanácti dnech, které prožili v hodnosti vojáků a během kterých se naučili rozoznávat vojenské hodnosti na výložkách, přišel 14. březen a okupace. Brzy nato byla československá armáda hitlerovskými okupanty rozpuštěna a oba se opět ocitli mezi civilisty. Vnitřně se však už cítili být vojáky armády okupovaného státu, navíc zavázanými přísahou věrnosti k vlasti.

Odvaha, vlastenectví a zbabělost

„Pane předsedo, právě přišel zástupce velitele hlavního štábu armády generál Fiala spolu s šéfem rozvědky Moravcem a žádají o možnost promluvit na zasedání vlády,“ sděloval šepem k uchu premiéra Berana nakloněný vedoucí jeho kanceláře.

Bylo pozdní dopoledne 11. března 1939 a československou vládou, zasedající nepřetržitě od sedmé hodiny ranní, zmítalo už skoro dvě hodiny vzájemné překřikování ministrů nad právě probíhající vládní krizí na Slovensku a nad nečekaně rychle se zhoršujícími vztahy s Maďarskem a Polskem.

„Řekněte jim, že nyní je úplně vyloučeno, aby kvůli čemukoliv, s čím přicházejí, bylo jednání vlády přerušeno. Jděte!“

Vládní úředník v rozpacích couval ke dveřím, ale ty se otevřely a objevil se v nich přednosta 2. oddělení hlavního štábu a de facto velitel československých zpravodajských služeb plukovník František Moravec.

Hluk v místnosti ustal a všechny hlavy přítomných ministrů se otočily směrem k příchozímu.

„Pane předsedo vlády, žádám o okamžité slyšení ve věci, která nestrpí odkladu,“ řekl Moravec pevným a rozhodným hlasem.“

„Co si to dovolujete...“ chtěl premiér Beran vykázat důstojníka z místnosti.

Ale to už se vedle Moravce objevil i generál Fiala. „Pane premiére, omlouváme se za náš vpád, ale máme informace, které vám musíme okamžitě sdělit. Prosím, přerušte na několik okamžiků jednání vlády.“

Rudolf Beran vstal, přejel pohledem překvapené tváře ostatních členů vlády a řekl: „Prosím pány ministry vnitra, zahraničí a obrany, aby mne následovali. Sejdeme se opět všichni za patnáct minut.“

Když se za Beranem a dalšími pěti muži zavřely dveře jeho osobní kanceláře, podíval se přísně na Františka Moravce a řekl jediné slovo: „Mluvte!“

„Pane předsedo, páni ministři, na základě nejnověji zjištěných informací jsem nucen konstatovat, že země bude za čtyři dny okupována nacistickým Německem a Slovensko vyhlásí samostatnost. Jsou mi známy i podrobnosti německých operačních plánů, mám přesné informace o seskupování německých vojsk v oblastech kolem hranic a další věci.“

Ministr zahraničí František Chvalkovský okamžitě reagoval: „To jsou naprosté nesmysly, takovým zprávám vůbec nevěřím. Včera hovořil Hermann Göring v Berlíně s radou našeho velvyslanectví velmi vlídně a zmínil i možnosti dalšího vzájemného jednání.“

Generál Fiala udělal dva kroky dopředu před Moravce a odpověděl: „Věříte více Göringovi, než našim zpravodajcům?“

František Moravec se postavil vedle svého nadřízeného. „S plným vědomím všech dopadů toho, co teď doporučím, vás pane předsedo, žádám, abyste nechal vládu o doporučených opatření hlasovat. Navrhujeme...“ krátce pohlédl na generála Fialu, který jen mlčky přikývl. „Navrhujeme protestní odchod vlády do exilu. Dále navrhujeme okamžité zničení muničních

a zbrojních továren, vyhození budovy generálního štábu do povětří, odlet vojenského letectva do neutrálního zahraničí. A doporučuji zvážit řadu dalších kroků, které by posloužily jako demonstrace pro světovou veřejnost, jaké je cítění československého lidu.“

Předseda vlády Beran pohlédl na ministra obrany generála Jana Syrového. Ten přimhouřil oči a s pohledem upřeným do Moravcovy tváře se zeptal: „Jsou vaše informace z ověřeného zdroje?“

„Pane generále, kdyby tomu tak nebylo, nestál bych tady s nimi.“

„Takže jste si vědom, co navrhuje? Vybízíte ke vstupu do války s Německem.“

„Ano, pane generále, mluvím o válce, o obranné válce, kterou jsme nuceni zahájit ještě před prvním útokem Hitlera na naši zem,“ řekl Moravec.

„Ale Adolf Hitler přece verbálně útočí na Československo už dávno,“ snažil se situaci alespoň trochu zlehčit ministr vnitřní Otakar Fischer.

„Promiňte, pane ministře, ale tohle není verbální útok, to je okupace Československa, která začne za tři dny,“ odpověděl mu šéf rozvědky.

„Pane předsedo...,“ oslovil ministr obrany Syrový Rudolfa Berana, „to, co jsme se právě dozvěděli od plukovníka Moravce, je věc natolik vážná, že ji musíme předložit celé vládě, aby ona rozhodla.“

„A mohu znát váš názor na návrh k zahájení bojů s Německem už v této chvíli? Tedy abychom si rozuměli, chci vědět, jaký postoj jste se rozhodl prosazovat ve vládě, pokud ovšem už jste rozhodnut.“

„Jsem rozhodnut podporovat návrhy plukovníka Moravce,“ odpověděl ministr obrany.

„Děkuji vám, děkuji, pane generále,“ s radostným tónem v hlase okamžitě poděkoval ministrovi Moravec.

„Neděkujte, slyšíte názor, který nemusí v konečném důsledku nic znamenat,“ mírnil nadšení zpravodajského důstojníka ministr.

Předseda vlády Beran pokynem ruky zastavil další debatu. „O tom všem, co jste nám, pánové, přišli říci, rozhodne v příštích okamžicích vláda. Můžete jít.“

„Pane předsedo, děkujeme, že jste nás vyslechl. Když dovolíte, počkáme zde v budově na závěrečné rozhodnutí vlády,“ uklonil se premiérovi generál Fiala a otočil se k odchodu. František Moravec se rozloučil také a Fialu následoval.

zdroj: Vojenský ústřední archiv

*generál
Alois Eliáš*

Jednání vlády o Moravcových návrzích nervalo déle než dvacet minut. Poté, co jednotliví ministři vyslechli informace, se kterými zpravodajský důstojník přišel, i jeho návrhy, všechna

navrhovaná opatření zamítli. Jen jediní dva ministři podporovali uskutečnění všeho, co Moravec doporučoval: ministr obrany generál Jan Syrový a ministr dopravy divizní generál Alois Eliáš.

Útěk před gestapem

„Co budeme dělat?“ zeptal se generál Fiala Františka Moravce.

„Nevím, co budete dělat vy. Já mám za hodinu důležitou schůzku a po ní se teprve budu rozhodovat, co dál.“

Zástupce velitele hlavního štábu armády Fiala si uvědomil, že ptát se šéfa rozvědky na to, s kým se má sejít, je vyloučeno. Proto jen mlčky přikývl. V příštím okamžiku se však přece jen rozhodl. „Informujte mě i nadále o všem důležitém. Já se teď půjdu poradit s ostatními členy hlavního štábu, co dál dělat po vašich informacích a po rozhodnutí vlády.“

„Na žádné dlouhé porady teď není čas,“ odpověděl Moravec. „Připravit se na okupaci a začít okamžitě, to je to jediné, co nám zbývá.“

Schůzka, o které Moravec mluvil, bylo setkání se zástupcem britské rozvědky MI6 v Praze Haroldem Gibbonsem.

Když se Gibbons dozvěděl, jak Beranova vláda rozhodla, okamžitě požádal své nadřízené v Londýně o přidělení mimořádných finančních prostředků, 1000 dolarů a 200 liber, k pokrytí nákladů Moravcova útěku do Anglie. Během následujících dvou dnů pak oznámil vedoucím důstojníkům MI6, že převzal od Moravce všechny nejdůležitější dokumenty československé zahraniční rozvědky i jeho osobní archiv.

Mezitím probíhala v naprostém utajení příprava plánu pro Moravcovu cestu do exilu a likvidace všech dokumentů zpravodajské služby, které nesměly v žádném případě padnout do rukou okupantů.

Když se komando gestapa hned 14. března v časných raních hodinách snažilo dopadnout plukovníka Františka Moravce v Praze, už byl v bezpečí za hranicemi. A prostřednictvím královských britských kurýrů a jejich diplomatické pošty se k němu velmi brzy dostaly zpět i kompletní seznamy československých tajných vojenských a civilních agentů, v podstatě celá léta budovaná Moravcova zpravodajská síť.

Odhodlání

Krátce po čtvrté hodině odpolední dne 14. března 1939 se ozvalo zaklepání na dveře bytu penzionovaného armádního generála Josefa Bílého v pražské Mikulandské ulici. Bílý otevřel dveře. Na chodbě před ním stáli tři muži: generál Alois Eliáš, generál Sergej Vojcechovský a generál Hugo Vojta.

zdroj: Vojenský ústřední archiv

*generál
Hugo Vojta*

„Pane generále, omlouváme se, ale telefonní linky jsou natolik přetížené, že jsme se po několika pokusech dovolat se k vám rozhodli přijít bez ohlášení.“

Josef Bílý ustoupil hlouběji do předsíně. „Jen pojdte, jsem velmi rád, že jste přišli. Od rána na vás čekám, poslouchám rozhlas a jsem doslova zděšen. Před chvílí hlásili, že Slovensko vyhlásilo svůj vlastní Slovenský stát!“

„Ano, to je pravda. Víme, že včera jednali v Berlíně s Hitlem Jozef Tiso a Ferdinand Ďurčanský. Německý kancléř jim řekl, že buď okamžitě vznikne Slovenský stát jako spojenec Německa, nebo dovolí maďarským jednotkám vpadnout na území Slovenska a to se stane součástí Maďarska!“

„Odkud máte tyto informace?“ ptal se Bílý.

„Od Františka Moravce. Naše tajné služby ještě fungují,“ odpověděl mu Vojcechovský.

„A kde je Moravec?“

„Nevím, ale jsem si jist, že v bezpečí,“ odpověděl generálovi ministr Eliáš.

„Odložte si a pojdte, pojdte,“ energicky zval již sedmašedesátiletý Bílý důstojníky dovnitř. Potom za nimi zavřel dveře.

Jakmile se trojice usadila kolem menšího konferenčního stolu, hostitel se zeptal: „Co vám mohu nabídnout? Čaj, kávu, nebo něco silnějšího?“

„Rád si s vámi připiju na vaše zdraví, pane generále,“ odpověděl Eliáš. „Já také,“ přidal se Vojta.

„Říkáte, že naše tajné služby stále fungují?“ zeptal se Bílý, když odložili skleničky.

„Ano, zpravodajská síť vytvořená v zahraničí i uvnitř nám bude věřit i nadále k dispozici. Musíme ale být velice opatrní, zaznamenali jsme již několik pokusů o její infiltraci ze strany německých i maďarských tajných služeb,“ odpověděl Bílému generál Vojcechovský.

„A co armádní jednotky jako takové? Jak s těmi to vypadá po demobilizaci?“

„Menší množství nižších velitelských kádrů již opustilo území státu v pokusu o emigraci buď do Sovětského svazu, nebo do Francie, případně do Anglie,“ řekl Eliáš. „Kontakty do většiny míst, kde byly dislokovány naše armádní jednotky, ale máme.“

„Máte spojení i na bývalé vyšší velitele?“ ptal se dále Bílý.

„Můžeme toto spojení vyzkoušet, obnovit, případně vybudovat. Proč se ptáte?“ zeptal se generála Vojtechovský.

„Protože jsme vojáci, jejichž vlast byla napadena a je trhána na kusy!“ téměř vykřikl Josef Bílý. „A my jsme přece přísahali věrnost Československé republice. Když nás opustili naši spojenci, my naši vlast opustit nemůžeme a nesmíme. V této chvíli jsme tady sice jen čtyři, ale zato máme celoživotní vojenské zkušenosti. Navrhuji vytvoření odbojové skupiny pod názvem Rada starších. Jejím členy budeme zatím jen my, ale postupně přibereme další. Naším cílem nechť je jediný: osvobození Československa a návrat k mezistátním hranicím v té podobě, jakou měly před podpisem mnichovského diktátu!“

Za pět dní po zahájení okupace Československa hitlerovským Německem, 20. března 1939, seděla u kulatého stolu v bytě generála Josefa Bílého už pětice vysokých důstojníků československé armády: kromě armádního generála Josefa Bílého tu byli generálové Sergej Ingr, Hugo Vojta, Bohuslav Všetička a Sergej Vojtechovský a plukovník Čeněk Kudláček. Vzájemný rozhovor se točil kolem jediného tématu: založení ilegální československé armády pod názvem Obrana národa. Název navrhl sám armádní generál Josef Bílý. Přítomní souhlasili a Bílého zvolili svým nejvyšším velitelem.

„Proč tu není generál Eliáš?“ ptal se plukovník Kudláček.

„Protože má důležité úkoly ve vládě. Ale mluvil jsem s ním včera a ví všechno, co vám teď řeknu,“ odpověděl mu Josef Bílý.

„Hlavním viníkem československé katastrofy z roku 1938 jsou politické strany. Jejich partikulární zájmy dlouhodobě oslabovaly obranyschopnost republiky. Z toho důvodu je vám doufám naprosto jasné, že naše činnost bude zásadně apolitická. Dále to byla hlavně Francie, která nedodržela spojenecké závazky. Nicméně nesmíme rezignovat na udržení kontaktů s Paříží, a tak se budeme věnovat i tomuto tématu, ale jak říkám, ryze vojensky. Nicméně otázky vojenské diplomacie probereme příště.

Teď k domácímu prostředí. Navrhuji následující tři základní okruhy činnosti Obrany národa: Za prvé sabotážní a teroristické akce doma v případě války a příprava těchto akcí v míru, za druhé otevřená vojenská revoluce doma ve vhodném okamžiku války za účelem vyhnání německé armády a obsazení celého území bývalé ČSR a za třetí udržení národního ducha, morálky a kázně. V této chvíli vytvoříme dvě centra: pražské a brněnské. Bohouši...“ obrátil se Bílý ke generálovi Všetickovi, „... přijal bys pověření k řízení moravské divize?“

„Bude mi ctí a potěšením,“ odpověděl Všeticka.

zdroj: Vojenský ústřední archiv

generál
Sergej Wojcechovský

Příborský vstupuje do Obrany národa

„Franto, nazdar! Tak jsem tě přece jen našel,“ řekl Petr Vyhlídal, když vstoupil do obchodu s domácími potřebami v Bouzově, ve kterém František po propuštění do civilu pracoval jako příručí.

„Petře, kde ty se tady bereš?“ radostně skoro vykřikl František.

„To víš, máte tady jeden z nejhezčích hradů, tak jsem si řekl, že si udělám výlet.“

„To jste se rozhodl velmi dobře, mladý muži,“ vmísila se do rozhovoru majitelka obchodu Lorencová. „A odkud jste k nám přijel?“

Vyhlídal si všiml gesta Příborského stojícího za zády své šéfové a nabádajícího prstem na rtech k mlčení.

„Ale tady odvedle z vesnice,“ odpověděl Vyhlídal.

„A cože hledáte Frantu? A vůbec, jak to, že jsem vás tu nikdy neviděla?“

„Frantova maminka mi říkala, že teď vypomáhá v obchodě, ale já se zapomněl zeptat, ve kterém, a tak už jsem byl v koloniále i v drogerii, proto ta veliká radost, že jsem ho konečně našel.“

„A tak, už to chápu. No, Františku, zavíráme sice za dvě hodiny, ale jestli chceš, můžeš dnes už jít domů, já to tady zastanu sama.“

Když oba mladíci vyšli z obchodu na ulici, Příborský skoro šeptem, jakoby v obavách, že by ho mohl někdo slyšet, řekl Vyhlídalovi: „Ona je strašně zvědavá, ale jinak je to docela hodná ženská. Když nás poslali do civilu, dala mi práci v obchodě, i když nemusela, tolik zákazníků, že by je nestačila obsloužit